

Lausunto

07.12.2021

Asia: VN/279/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomioita alueidenkäytön kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1-16, 37-40)

Maa- ja kotitalousnaisten keskus ry ja MKN maisemapalvelut toteaa yleisesti, että Kaavoitus- ja rakennuslain tavoite turvata kulttuuriperinnön (mm. kulttuuriympäristöjen ja arvotekijöiden) säilymistä aiempaa kokonaisvaltaisemmin on erittäin kannatettava ja toteuttaa myös hallitusohjelman kirjausta kulttuuriympäristöjen vaalimiseksi (KRL 179§).

Kulttuuriperintöä koskevan tiedon jakaantuminen useisiin rekistereihin ja siitä aiheutuva tiedon sirpaleisuus, tiedon tavoittamattomuus ja tiedon puute on merkittävä ongelma kaikissa sitä koskevissa toiminnoissa (suunnittelussa, rakentamisessa). Hallitusohjelman kirjaus: ”luodaan rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoaalusta, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat” on erittäin kannatettava, odotettu ja tärkeä tulevaisuuden työkalu.

Huomioita kaavojen toteuttamisen kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1, 17-24, 37-40)

a) Otamme kantaa maakuntakaavan oikeusvaikutteisuuteen ja alue-ekologisen tarkastelun puolesta

Maa- ja kotitalousnaisten keskus ja MKN maisemapalvelut toteaa, että uuden KRL:n tavoite ekologisten yhteyksien jatkuvuuden ja viherrakenteen säilymistä turvaamiseksi maakuntakaavassa on erittäin hyvä. Luonnon monimuotoisuuden sekä ilmastonmuutoksen torjunnan ja sopeutumisen turvaamiseksi tarvitaan kokonaisvaltaista maankäytön ohjausta oikeusvaikutteisen maakuntakaavan avulla. Sama kokonaisvaltainen tarkastelu ja ohjaus olisi hyvä ulottaa koskemaan myös muuta maankäyttöä.

Maisema- eli alue-ekologinen lähestymistapa tuottaisi synteetin eri alueiden ominaisuuksista ja alueellisesta kytkeytyneisyydestä sekä ajallisesta jatkumosta eli kytköksestä maankäytön historiaan.

Luonnonhistorian ja ihmistoiminnan tuotokset sekä niiden yhteisilmiöt rakennettu ympäristö, arkkitehtuuri, kulttuurimaisema, arvokkaat isot ja pienet luontokohteet muodostavat kokonaisuuden. Kokonaisuus toimisi suunnittelun pohjana ja ohjaisi toimintojen sijoittelua yhteydessä ympäristöön, ei irrallisina.

Näin ollen kulttuuriperinnön ja maisema-arvojen merkitys tulisi tunnustaa muiden alueidenkäytön sektoreiden rinnalla. Maakuntakaavojen tulisi olla oikeusvaikutteisia myös siltä osin, vaikka rakennetun ympäristön arvojen vaalimisen ja turvaamisen tai säilyttämisen velvoite sisältyisikin suoraan myös kuntakaavojen laadullisiin vaatimuksiin. Maakuntakaavaan sisällytettävien arvokohteiden, kuten Maailmanperintökohteiden ym lisäksi kaavaan tulisi ehdottomasti sisällyttää myös maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet mukaan. Uudistus siirtäisi vastuuta nykyistä enemmän kunnille, joiden kulttuuriperintöosaaminen ja -resurssit ovat varsin rajalliset ja vaihtelevat huomattavasti kuntien välillä. Maakuntakaava kuntarajat ylittävänä työkaluna tuottaa tasalaatuista kaavatyötä mm. tasaamalla kuntien välisiä eroja etenkin kulttuuriperinnön resursseissa ja suhtautumisessa. Myös tuulivoiman tuotantoalueet tulevat lisääntymään edelleen merkittävästi. Hankekohtaisella yleiskaavoituksella ei mitenkään kyetä hallitsemaan kokonaisuutta, jolloin tuulivoimatuotannon yhteisvaikutukset voivat aiheuttaa ennakoimattomasti merkittävää haittaa niin luonnolle kuin kulttuuriympäristölle laajemmin.

Kulttuuriperintöasiantuntijuus on tärkeä erityisosaamisala, jonka ylläpitoon maakuntaliitoilla ei välttämättä olisi jatkossa intressejä, mikäli maakuntakaavoituksen oikeusvaikutteisuus kulttuuriperintöteemasta poistuisi.

b) Ely-keskusten roolin ja valvontatehtävien laajentaminen ja palauttaminen turvaa kokonaisvaltaisesti myös kulttuuriperintöä. Mutta Elyjen ohjaukseen yhtenäisen toimintakulttuurin aikaansaamiseksi kaikilla sen toiminnan sektoreilla tulee kiinnittää huomiota.

c. Kansallinen kaupunkipuisto

MKN esittää, että määrittelyyn lisätään kansallisia kaupunkipuistoja edistävä kirjaus. Esim. Kansallisten kaupunkipuistojen tarkoituksena on turvata kansallisesti merkittävien, kaupunkiseuduilla sijaitsevien laajojen puisto-, virkistys- ja viheraluekokonaisuuksien säilyminen ja niiden hoidon edistäminen sekä uusien laajojen puisto-, virkistys- ja viheraluekokonaisuuksien kehittäminen. Meidän näkemyksemme mukaan, tavoitteena tulisi olla, että mahdollisimman monen kaupunkiseudun viherympäristön kehittäminen olisi mahdollista kansallisen kaupunkipuiston kriteereitä vastaavaksi, jolloin maamme luotaisiin arvoiltaan monimuotoisempaa ja korkeatasoisempaa viherverkostoa.

Huomioita rakentamisen kokonaisuudesta (erityisesti luvut 1, 25-36, 37-40)

d) MKN ottaa kantaa, että ehdotetut lievennykset rakennuslupatarpeisiin ja lupatyypin yksinkertaistaminen eivät saisi johtaa nykyistä heikotasoisempaan rakennettuun ympäristöön. Hyvän suunnittelun periaatteet ja esteettiset arvot, uudisrakentamisen laadukas nivominen kulttuuriympäristön kerrokseen tulee turvata (s. 292).

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana käydyissä keskusteluissa on ollut esillä myös maakuntakaavaa koskeva vaihtoehtoinen malli.

Vaihtoehtoisen mallin oleellisin ero lakiehdotukseen olisi se, että maakuntakaavan oikeusvaikutuksia ei rajattaisi laissa vaan maakuntakaava olisi nykyiseen tapaan kokonaisuudessaan oikeusvaikutteinen. Vaihtoehtoinen malli olisi oikeusvaikutusten osalta pääosin nykyisen lain kaltainen, mutta malli ei kuitenkaan sisältäisi nykyisen lain mukaista maakuntakaavan toteuttamisen edistämisvelvoitetta.

Myös vaihtoehtoisessa mallissa maakuntakaavassa olisi esitettävä aluerakenteen, liikennejärjestelmän ja liikenneverkon sekä viherrakenteen kehittämisen periaatteet, ja lisäksi maakuntakaavassa voitaisiin esittää myös muita maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia asioita. Vaihtoehtoisen mallin mukaan maakuntakaavassa esitettävistä asioista kuitenkin rajattaisiin laissa nimenomaisesti pois yksittäisen kunnan yhdyskuntarakenne. Yksittäisen kunnan yhdyskuntarakenteeseen kuuluvia asioita ei olisi siten mahdollista sisällyttää maakuntakaavaan vaan ne ratkaistaan kuntakaavoituksessa.

Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksensä myös vaihtoehtoisesta mallista.

-

Maksuvelvollisuuden alkamisen raja (kerrosneliömetriä

-

Kunnalle maksettavan maksun maksimimäärä tontin arvonnoususta (% arvonnoususta)

-

Erityisharkinta-alueen sijoittamisluvan lupaedellytyksissä ollaan palaamassa oikeusharkinnasta rakennuslain aikaiseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Miten lupaedellytykset pitäisi kirjoittaa, jotta:

- a. tuomioistuimen kannalta kunnan myöntämä lupa on mahdollista pitää voimassa eikä lupa mene valituksen johdosta nurin oikeudessa automaattisesti esimerkiksi siksi, että luvalla käsitellään vain yhden rakennuspaikan, eikä sitä ympäröivien alueiden tilanne?
- b. kunnan kannalta on mahdollista evätä lupa esimerkiksi siksi, että kyseinen rakentamisen lievealue on suunniteltava kaavoituksellisesti kokonaisuutena?

-

Miten päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuuta koskevan pykälän perustelut pitäisi kirjoittaa, jotta niistä kävisi kyllin selkeästi ilmi, että allianssimallin tai muiden yhteistoiminnallisten toteutusmuotojen käyttäminen on hankkeessa mahdollista?

-

Millaisia ja kuinka suuria taloudellisia vaikutuksia näette päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuun aiheuttavan kuluttajille?

-

Olellaisten teknisten vaatimusten vaatimustasoa ei ole lähtökohtaisesti muutettu kaavoitus- ja rakentamislaisissa lukuun ottamatta luonnonvalon johtamista asuintilaan. Miten asumista ja majoitusta koskevia olennaisia teknisiä vaatimuksia pitäisi mielestänne muuttaa ottaen huomioon kalustettujen asuntojen vuokraus ja Airbnb-toiminta?

-

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

-

Lahdenvesi-Korhonen Leena
MKNK Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry/ MKN maisemapalvelut